

СУСПІЛЬСТВО

«Соняшник епохи». До 90-річчя поета і політика Івана Драча

Ірина Штогрін

17 жовтня 2026, 07:45

Мітинг демократичних сил, які виступають за незалежність України. Перед мікрофоном голова Народного руху України Іван Драч, ліворуч – Микола Жулинський, праворуч – Юрій Бадзьо та Олесь Шевченко. Київ, березень 1991 року

Івана Драчу, одному із найяскравіших поетів-шістдесятників, блискучому кінорежисеру і перекладачу, драматургу, громадському діячу і політику 17 жовтня виповнилося б 90 років.

Драча любили, його поезією захоплювалися, а політичну діяльність багато критикували. Однак, і критики, і шанувальники завжди сходилися в одному: Іван

Драч має глибоке чуття України. Йому було дано бачити її силу, прагнення до свободи і вражаючу життєстійкість.

*Україна копає городи.
Може, рік, може, вік проживе.
А коли вже державу породить,
Тоді й небо візьме за живе.
Україна копає городи.
Коло них проживуть городи.
Україна лютує й скородить,
Хто б що в брехнях не нагородив.
Україна копає городи.
Сам це бачив. Проїхав наскрізь
Землю пекла, й небесної вроди,
І святих фіалкових узлісь.
Україна копає городи.
Україна – великий город.
Не чекає собі нагороди
Мій великий городній народ...
(Квітень, 1995 року)*

Радіо Свобода зібрало основні факти про різні іпостасі Івана Драча та інтерв'ю із ним, записані у різні роки.

Іван Драч (1936–2018). Київ, 23 березня 2016 року

Поет

Іван Драч народився 17 жовтня 1936 року в селі **Теліжинці на Київщині**. Ця його мала батьківщина засіялася і проросла у всій багатогранній творчості Драча як поета, і як кіносценариста.

Драч отримав філологічну освіту в Київському державному університеті імені Тараса Шевченка (з перервою через виключення за політичні погляди) та вищі курси сценаристів у Москві.

Ім'я Івана Драча з'явилося в українській літературі на початку 1960-х років і прозвучало як щось винятково свіже і яскраве.

Поезія Драча рвала усі канони панівного на той час в СРСР соцреалізму. У ній була естетика росяного ранку і правда виораного поля.

Або, як напишуть потім літературні критики, поезія Драча вражала своєю філософською заглибленістю, інтелектуалізмом, асоціативністю, метафоричністю та свободою форм.

*Таємнице буття – моя болісна рано,
Прадавній мій зболений кореню, де ти?
Сонця вибухають ранісінько-рано
Й народжують бджіл, і людей, і планети.*

Знакові збірки поезій Івана Драча:

- «Соняшник» (1962), дебютна збірка, що стала літературною подією;
- «Протуберанці серця» (1965);
- «Балади буднів» (1967);
- «Київське небо» (1976);
- «Чорнобильська мадонна» (1988)

Yevgeny Kassín, Vladimír Savostyano (TASS)

Іван Драч, 1967 рік

Кіносценарист

Іван Драч у 1960–1970-х роках став одним із ключових сценаристів та теоретиків **українського поетичного кіно**, в якому переплелися метафоричність, фольклорно-міфологічні мотиви, експресивна візуальність та психологізм.

Художнику – немає скутих норм.

Картину **«Криниця для спраглих»** (1965, дебютний фільм режисера Юрія Іллєнка за оригінальним сценарієм Івана Драча) радянська влада заборонила як «ідеологічно шкідливу». Стрічка пролежала у фондах 22 роки і вийшла на екрани аж у період «перебудови» у 1987 році.

Фільм **«Камінний хрест»** (1968, реж. Леонід Осика), для якого Іван Драч написав сценарій за мотивами новел Василя Стефаника, розкриває суть того, через що проходять зараз мільйони українців – вимушеної, спричиненої війною, еміграції і відчуття болю від втрати свого дому.

Шедевром комедійно-поетичного кіно та барокового гумору стала стрічка **«Пропала грамота»** (1972, реж. Борис Івченко). Іван Драч написав сценарій за мотивами однойменної повісті Миколи Гоголя. Сценарій наповнений козацьким фольклором, живим народним гумором, піснями та філософською сатирою на імперські порядки. Тож не дивно, що стрічка теж потрапила під радянську цензуру через «ідеалізацію козацтва» та сатиричне зображення російської царської влади. На екрани фільм вийшов зі значними купюрами аж у 1980-х роках.

Поет Іван Драч (праворуч) разом з однодумцями. Попереду нього українська художниця-шістдесятниця Анна Горська. 1963 рік

Серед інших кінематографічних творів за сценаріями Івана Драча згадаємо:

- **«Іду до тебе...»** (1971, реж. Микола Мащенко), фільм про життя та драматичне кохання **Лесі Українки** до **Сергія Мержинського**.
- **«Дід лівого крайнього»** (1973, реж. Леонід Осика), міська драма, де головну роль зіграв **Микола Яковченко**.
- **«Віншую щастям, ім'я рече»** (1988), документально-поетична стрічка, присвячена пам'яті близького друга та співавтора Івана Драча – Івана Миколайчука.

Іван Драч як сценарист мислив візуальними картинками, кінематографічними кадрами, як поет – віршованими строфами.

Кожна деталь, яка з'являлася у кадрі, мала глибоке символічне значення. Таке поетичне кіно дозволяло у метафоричній формі висловити найпотаємніше, показати те, глибоко сховане, що і робить українців українцями.

Іван Драч. Київ, 1 листопада 1989 року

Шістдесятник і політик

У 1960-х роках Іван Драч долучився до **Клубу творчої молоді (КТМ)**. Це було товариство української творчої молоді: **Лесь Танюк, Алла Горська, Василь Симоненко, Іван Дзюба, Іван Світличний, Ліна Костенко, Євген Сверстюк, Василь Стус, Микола Вінграновський, Віктор Зарецький, Опанас Заливаха...**

Драч виступав на літературних вечорах клубу зі своїми ранніми модерновими віршами, шліфував свій талент у такому яскравому середовищі.

Радянська влада розігнала КТМ і піддала репресіям його учасників. Когось ув'язнила, а до когось застосувала заборону на творчість.

Іван Драч теж зазнав ідеологічного тиску, був вимушений перервати навчання в університеті. Картини, зняті за його сценаріями, заборонили.

З кінця 1980-х років Іван Драч став однією з ключових політичних постатей боротьби України за незалежність.

«Так склалося, що незалежність започаткували романтики. З одного боку, це були письменники, а з іншого – дисиденти, які верталися із заслання», – скаже пізніше Іван Драч в одному з інтерв'ю Радіо Свобода.

У вересні 1989 року на установчому з'їзді Івана Драча обрали **першим головою Народного руху України за перебудову**.

Голова Народного руху України Іван Драч під час відзначення 500-ліття Запорозького козацтва. Серпень 1990 року

Драч зіграв велику роль в організації «Живого ланцюга» у січні 1990 року, коли люди взялися за руки і символічно з'єднали Україну – від Києва до Львова – до Дня Соборності.

Іван Драч обирався народним депутатом України кількох скликань (I, III та IV). У 1990 році підтримав **Декларацію про державний суверенітет України** та **Акт проголошення незалежності України** в 1991 році.

Співголови Народного руху України (зліва направо): Іван Драч, В'ячеслав Чорновіл та Михайло Горинь на III Всеукраїнських зборах НРУ. Київ, 1992 рік

Також Драч очолював Державний комітет інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (2000–2002), Товариство «Україна – Світ», був Головою Конгресу української інтелігенції.

За визначний особистий внесок у розбудову незалежної України, формування національної самосвідомості та багаторічну громадсько-політичну діяльність у 2016 році Івану Драчу було присвоєно звання **Герой України**.

«Те, що роблять наші сучасники, внесок не тільки в українську, у світову героїчну історію», – сказав про оборону України від російської агресії Іван Драч в інтерв'ю Радіо Свобода.

Громадський діяч, поет, колишній голова НРУ Іван Драч виступає на урочистостях з нагоди 20-ї річниці створення Народного руху України. Київ, 12 вересня 2009 року

Унікальність творчості «сонячного генія» Івана Драча дослідив його соратник академік Микола Жулинський. Він є автором численних наукових праць і розвідок про творчість Драча. Широко відомою є стаття Миколи Жулинського «Осінній Драч з вогненним жалом весняної кропиви»

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Те, що гинуть найкращі, примушує нас не здаватися» – Драч

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Історія Народного руху України: від
Перебудови до Незалежності

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Як Україна стала «майже незалежною» ще
за СРСР. Декларація про державний
суверенітет

Ірина Штогрін

На Радіо Свобода з жовтня 2007 року. Ведуча радіо і телефірів, редактор
спецпроектів, старший вебредактор сайту

Facebook: [Ірина Штогрін](#)

Політика

Культура

Суспільство

Важливе на Свободі